

ségbe, valamelyik osztályba s ez meghatározza mindennapi cselekvésüket. Ha a fasizálódó társadalom állami abrakra fogja az írókat, az — mint a jelen példa már előre bizonyítja — a szellem, a polgári szellem halála lesz. A jövő embereinek, a jövő gondolkozóinak és íróinak már nem az írói kasztba való bejutás lehet a célja és az útja, hanem az osztályban való maradás: az *osztályközösség és az osztálykors vállalása*. Ha a munkások kibírják, az íróknak is **ki** kell bírni. Akik nem bírják, azok meg tegyék le. Nem méltók, vagy gyengék az osztály képviselőit.

Veres Péter

A ZSIDÓK VILÁGKONGRESSZUSA. Genfben a zsidók világkongresszust tartottak. Harminckét ország zsidóságának kétszáz és egynéhány kiküldötte vonult fel erre a kongresszusra, hogy módot találjanak a zsidóság gazdasági, szociális és politikai létét veszélyeztető támadások elhárítására. A zsidókérdés megoldásáról volt szó tehát, majd csak úgy, mint hajdanán a janéi színhedronban, vagy a bázeli első cionista kongresszuson 1897-ben, amikor először vetődött fel a zsidó „önsegély” gondolata. Ahogy zsidó népképviselő volt a múlt századvégi cionista kongresszus, olyannyira népképviselő a zsidók első világkongresszusa is. Ezt a mostani kongresszust nem lehet függetlenül nézni a cionizmustól. Hiába voltak ott a zsidóság számos politikai árnyalatának képviselői, a kongresszus a zsidó népiség és nemzeti gondolat jegyében zajlott le, amit szimbolikusan hirdetett a cionisták kék-fehér lobogója is az elnöki emelvényen. Akik a zsidóságot nem mint egységes népet tekintik, azok távol is maradtak a kongresszustól, mint a nemcionista szövetségek. Így az American Jewish Comittée, az Anglo Jewish Board of Deputies és az Alliance Jisraelite Universelle. Ez utóbbi mindenkor következetesen szembehelyezkedett a zsidó népi és nemzetiségi törekvésekkel, úgy hogy mostani magatartása csupán következetes folyománya a réginek. Nem képviseltette magát ezen a kongresszuson a harmadik német birodalom és a szovjetunió zsidósága, továbbá képviselő nélkül maradt a magyar zsidóság is, amely sokat támadott évtizedes elvi álláspontja mellett tartott ki, dokumentumát nyújtva ezzel annak a felfogásának, hogy belügyeibe nem kér külső beavatkozást.

A kongresszus népképviselői rendszere azt a célt kívánta szolgálni, hogy minden ország zsidóságának delegációja a közvetlen ismeretek és tapasztalatok alapján tárja fel országa zsidóságának sérelmeit és a zsidóság nemzetközi szolidaritásának felkeltésével, közös erővel igyekezzenek azokat reparálni. Meg kell állapítani, hogy ez a szándék megbukott, inerte a delegátusok javarésze nem hazája zsidóságának viszonyairól beszélt, hanem mindig csak általánosságokat érintett és aki otthoni állapotait emlegette az bátran tehette is ezt, mert országa közállapotait ezzel előnyös oldaláról mutatta be. Utalhatunk itt akár Morris Myerre, aki az angliai zsidók kedvező helyzetéről számolt be, akár Stranzki csehszlovák delegátusra, aki kijelentette, hogy Csehszlovákiában a politikai és felekezeti szabadság és a zsidók egyenjogúsítása gyakorlati valóság, vagy idézhetjük az olasz Orviatot is, aki amellettt tett vallomást, hogy „Mussolini Olaszországa nemes példája a zsidók teljes egyenjogúsításának.” Ezzel szemben, ahol a zsidóság komoly gazdasági és politikai elnyomatás alatt szenved, azoknak az országoknak a kongresszuson jelenlévő delegációi bejelentették, hogy a diplomáciai képviselők nyomása folytán akadályozva érzik magukat abban, hogy országuk zsidóságának helyzetéről jelentést tehessenek. A lengyel delegátus ugyan éles vádbeszédet tartott a lengyel kormány ellen, a végrehajtóbizottság határozata értelmében lefolytatott viták azonban lehetőleg megtartották általános

jellegüket, úgy hogy egy csomó ország zsidóságának helyzetéről nem tettek speciális jelentéseket.

Az antiszemitizmus elleni önvédelem megszervezése ezzel eleve lehetetlenné vált nem csupán gyakorlatilag, mert a kongresszus a bajok feltárásáig sem juthatott el, de elméletileg is. A világ zsidóságának helyzetét nem lehet általánosságban lemérni. Csak az elvakult cionista politika beszélhet összefoglalóan galutról, diaszpóráról, mint valami népi tragikumról, amely a valóságban azonban nem mindig jelent valóban zsidó szenvedést is. Jakob Lestschinszki, a vilnai tudományos intézet szociológusa, aki az európai zsidóság helyzetéről tartott összefoglaló előadást, kimutatta, hogy valamely ország zsidó lakosságának sorsa nagy mértékben függ attól, hogy korunk három nagy gazdasági rendszere közül melyik ott az uralkodó. Érdemes figyelemmel követni ezt az elosztályozást. Lestschinszki azt mondja:

a) Azokban az országokban, ahol még javában uralkodik a *liberális kapitalizmus* s ahol még nincs irányított és államosított gazdaság és fejletlenek még az autarchikus törekvések, s amely országok küzködve igyekeznek megtartani a 19. században elért expanziós eredményeiket (Anglia, Hollandia, Franciaország, Belgium és az amerikai országok), — a zsidók helyzete általában ugyanaz maradt, ami a tizenkilencedik században volt: jogilag emancipálva a zsidó csak nagyobb képességek és többletes teljesítmények mellett juthat magasabb pozícióba. Gazdaságilag ugyan beilleszkedett a környezetbe, bizonyos fokig azonban társadalmilag izolálva, sőt olykor bojkottálva marad.

,b) Azokban az országokban, ahol a *kapitalizmust teljesen leépítették* és ahol az anarchikus magángazdaság helyébe állami tervgazdaság lépett, konkurrenciaharc és osztályellentétek nélkül (szovjetköztársaságok) — a zsidók minden tekintetben tényleges egyenjogúságot és egyenlőséget élveznek.

c) Azokban az országokban, amelyek elvesztették expanziós eredményeiket, vagy sohasem értek el ilyeneket, s amelyek szűk határok közé szorultak; ahol az *irányított és államosított gazdaság maximuma érvényesül*, párhuzamosan és egyidejűleg a magántulajdonnal és az anarchikus magángazdasággal; ahol erősen kifejezett autarchikus törekvések, vagyis erősen kihangsúlyozott gazdasági nacionalizmus uralkodik csoportok konkurrenciája és osztályellentétek mellett, de egy, a nemzeti harc nevében rákényszerített osztálybékével (Németország, Ausztria, Magyarország, Lengyelország, Románia, Litvánia) — ezekben az országokban, ahol a kapitalizmus és kollektívizmus közötti harc középszerű átmeneti megoldásai találhatók: a zsidók helyzete katasztrofális."

Lestschinszki megalapozott elméletének egy szembeűnő hiánya van, hogy a fasiszta Olaszország zsidóságának helyzetét nem fűdi a fasiszta és félfasiszta országokról tett amaz általánosító megállapítása, hogy ahol a kapitalizmus és kollektívizmus közötti harc középszerű átmeneti megoldásai találhatók, ott a zsidók helyzete katasztrofális. Itáliában a zsidók helyzete pedig kielégítő, legalább annyira, mint a liberális kapitalizmus országaiban.

A zsidókérdés legújabb fázisát éppen az jellemzi, hogy eddig törvényszerűnek tétszett jelentkezési formáját elvesztette. A régi számarány elmélettel könnyen magyarázták eddig a zsidóellenesség grafikonját. Ahol kevés zsidó élt — mondták — ott a zsidóellenesség a minimumon állt. Ez az elmélet azonban megdőlt a német antiszemitizmus kapcsán, mert kiderült, hogy ötszázezer zsidót is soknak találhatnak még hetvenmillióhoz viszonyítva is. A kapitalizmus anarchikusan ~~függő~~ gé-

pezete természetesen rendellenességeket idéz elő a társadalmi jelenségekben is. Az olasz zsidóság kedvező helyzetét is ennélfogva csupán, mint a parancsuralmi ország belső ellentmondását tekinthetjük. Ebben az esetben pedig Lestschinszkinek igaza van, amiből az következik, hogy az antiszemitizmus elleni harcot a zsidóság országonként váltakozó módszerekkel kellene, hogy megvívja. A világkongresszus azonban egyrészt nem jutott el az országonkénti antiszemitizmus megismeréséig, másrészt a kényelmesebb megoldást választotta és az antiszemitizmus elleni harc egész súlyát Németország felé irányította azzal a megokolással, hogy ott van az antiszemita fertőzés góca. Ezáltal valamennyi ország zsidósága abba a kényelmes helyzetbe került, hogy egy külhatalom belügyeivel szemben ölt fel ellenséges magatartást és hazai viszonyaival szemben az opportunusabb kivárási álláspontra helyezkedik. Mint Stephen Wise mondta: „A történelem türelemre és hosszú várniudásra tanított bennünket.”

Nem lehet szó nélkül elhaladni e szembetűnő jelenség előtt. Bizonyos, hogy a zsidóság legkönyörtelenebb ellensége a nemzetiszocialista Németország és hogy a zsidóság egy pillanatra sem feledkezhet meg a természetes „önsegélyről.” Az antitfasiszta front azonban nem lehet egy jelképes alakulat, amely talajtalanul lebeg ég és föld között, ahelyett, hogy gyökeret verne a társadalmi talajon. Az előretörő fasiszta antiszemitizmussal szemben mindenekelőtt a saját országokban kell megküzdeni, mert csak egy demokratikus Európa hárihatja el a fasiszmus veszedelmét. A zsidó világkongresszus azonban erről nem akart tudomást venni. És amíg egyfelől Németországot bojkottal fenyegette meg, nem véve tudomást arról, hogy szerte a világon a zsidóellenesség egyre veszedelmesebb arányokat ölt, közbevető lépésre a világ zsidóságának képviselői — a Szovjetunió felé határozták el magukat. Amaz egyetlen birodalom felé, ahol a kongresszusi beszámolók szerint nincs antiszemitizmus, ahol „a zsidók minden tekintetben tényleges egyenjogúságot és egyenlőséget élveznek” (Lestschinszki), ahol a kormány annyira mentes az antiszemitizmustól, mint egyetlen más kormány sem a világon (Goldmann). A világkongresszus azt kívánja a szovjet orosz hatóságoktól, hogy tegye szabaddá a héber nyelv használatát, a cionista szervezés munkáját, a cionista agitációért letartóztatottakat, a zsidó vallási kultuszt és a Palesztinába való kivándorlást. A Palesztina-passzus a legérthetlenebb. Ha a kongresszus is elismeri, hogy egy hely van a világon, ahol nincs antiszemitizmus és ez a Szovjetunió, mért akarja kivándoroltatni onnan a zsidókat Palesztinába, ahol tulvalevőleg a zsidóellenesség olyan arányokat öltött az arabok részéről, ami már úgyszólván csak a német antiszemitizmussal említhető egy fokon. Itt lóg ki a kongresszus lólába, mert kiderül, hogy nem annyira az antiszemitizmus fáj, nem a zsidó jogok a fontosak Európában, hanem Palesztina a fontos, a zsidó nacionalizmus, hogy nemzeti háttérrel biztosíthassanak a — kivándorlásnak. Stephen Wise a kongresszus elnöke azt mondta megnyitó beszédében, hogy a zsidóknak nem szabad kétségbeesnie, mert a zsidóság súlyos helyzetének idején „megvalósult a zsidó Palesztina csodája és létrejött egy olyan zsidóság ott, mely elég erős ahhoz, hogy négy hónapos brutális terrorral szemben is helyt álljon.” Ezen a ponton már csak egyet lehet kérdezni, hogy vajjon a zsidóság békén élni, vagy harcolni akar? Hiszen Európában még a társadalmi harcot is kerülni igyekszik akkor, mikor szóltanul és opportunusan elhalad saját jogfosztottsága mellett és csak a szomszéd zsidóinak sorsán sopánkodik. Mélyebben fekvő problémával állunk itt szemben, mint amit ez a kongresszus nyíltan bevallott. Letagadhatatlan, hogy a zsidóság irányítása nemzetközi relációkban a cionista Re-

zébe csúszott. S a cionisták számára keveset jelentenek immár az európai eredmények. Kiderült, hogy az a zsidó kisebbségi politika, amit a cionisták beerőszakoltak a Népszövetségbe, úgyszólván megbukott. A Szovjetunióban pedig a zsidó tömegeknek gyors és mélyreható asszimilációja következett be és a proletáremancipáció következtében a legnagyobb lehetőségek teremtődtek a saját zsidó kultúra létesítésére és fejlesztésére, ezzel azonban nem nyert megoldást a zsidóságnak, mint népnek a létkérdése, ahogy azt Lestschinszky megállapítja. A cionisták pedig a népet akarják.

Az antiszemitizmus elleni harc ezzel mellékvágányra került. A cionizmus nemhogy Európában nem tudja leszerelni a zsidóellenességet, de tehetetlen vele szemben Izrael földjén is, ahol azóta gyűlölik a zsidót, mióta megkezdődött a zsidó *nacionalista* gazdálkodás.

Ujvári László

MMAI ANGOL KÖLTŐK. Még ezelőtt tiz évvel az angol költők és írók néhány kivételtől eltekintve, nem hitték, hogy az irodalmi képzelet alkotásai és a gazdaságpolitika közt lehetséges lenne valamelyes tényleges kapcsolat. Akkoriban az ifjú nemzedék *James Joyce, T. S. Eliot s Virginia Woolf* műveit csodálta, kik különben magas színvonalú, de homályos és nehéz, befelé tekintő írók. Bizonyos időnek kellett eltelnie, hogy írónk feihagyjanak e nemleges állásponttal: az angol polgári osztály biztonságban érezte magát s csak 1929 után, amikor a gazdasági válság kitört s az angol társadalom oly szilárdnak vélt alapzata aláaknázottnak bizonyult, csak ekkor értette meg az ifjú nemzedék, hogy egy új társadalom vajadásáról van szó.

Természetesen akadt író, *D. H. Lawrence*, ez a különös, hatalmas jelenség, aki új szemmel, pozitívabban tekintette az életet. Habár tanítása, összefüggéstelen, majdnem tébolyult volt, nagy szerepet játszott azzal, hogy híveit előkészítette arra, aminek jönnie kellett. A Labour-kormány bukása, majd a fontsterling devalvációja, az első öt éves, terv sikere, Hitler németországi diadala — megannyi tényező, amelyek felébresztették az angolok politikai érdeklődését. Hirtelen ráeszméltek a tőkés termelés súlyos bajaira s ez a fölfedezés gyorsan módosította az írók szellemét. 1932-ben és 1933-ban egy új csoport vonta magára a közönség figyelmét két anthológia: a *New signatures* és a *New country* megjelenítésével. Egyesek e csoport tagjai közül külföldön is éltek és tanui voltak a németországi és középeurópai, hogy úgy mondjuk, meztelenebb osztályharcnak. Mások északról jöttek, ahol nagy munkanélküliség pusztit.

Említsük meg közülük *W. H. Auden, Stephen Spender* és *Cecil Day Lewis* neveit. Valamennyi a középosztályból való származásuk következtében Oxford és Cambridge neveltjei. Ezek azonban még nem igazi szocialisták, de már olyanok, akiket nem hagy nyugton a társadalmi bajok romboló hatásának szemlélete. Ezek a kiut keresésében még inkább folyamadtak Lawrence-hoz, mint Marx-hoz. Műveik mély benyomást tettek az egész ifjuság gondolkozására s a *New Signatures* az egész új költészetre rányomta bélyegét. 1930 óta azonban, egyfelől a terjedő fasizmus, másfelől a mind hatalmasabb Oroszország hatásaként az angol tömegek egyre nagyobb érdeklődést tanusítottak a nemzetközi ügyek és a közgazdasági elméletek iránt. A marxizmus szinte meglepő hódítást ért el az angol értelmiségiek körében és ennek következtében alapították két évvel ezelőtt a *Left Review*-t, az első marxista irodalmi folyóiratot Angliá történetében. A folyóiratnak bizony harcolnia kell létéért, de *Edgell Rickword* erőskezű vezetése sikeresen biztosítja ezt. A *Left Review* fiatal író és